Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Rytterskolen

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

15. årgang nr. 1 - Forår 2021.

Karlebo Lokalhistoriske Forenings medlemsblad, 'Rytterskolen' udkommer så vidt muligt 4 gange årligt og udsendes primært til foreningens medlemmer.

www.lokalhistoriske-forening.dk

INDHOLD:

S. 3: Formanden har ordet

S. 4: De kongelige montrer

S. 5: Husker du tidslinien, der forsvandt?

S. 6: Theodor Anderssons erindringer 2.

S. 18: Andre tider - andre problemer.

S. 19: Udyret. Logbog om en massemorder.

Foreningens bestyrelse.

Formand:
Niels Storgaard Simonsen tlf: 2341 5440 niels.storgaard@email.dk
Næstformand:
Anna-Sophie Simony Dalgaard tlf: 2927 1928 asdalgaard@outlook.dk
Kasserer:
Brita Gersner tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com
Øvrige bestyrelsesmedlemmer:
Merete Gøtzche tlf: 4828 0555 m.go@outlook.dk
Flemming Jappsen tlf: 5124 5338 fl.jappsen@gmail.com
Peter Aarby tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk
Henrik Teileskov tlf: 4914 3752 teileskov@post.tele.dk
Suppleant 1og webmaster:
Bjørn Sandberg tlf: 4914 4028 bjoern.sandberg@gmail.com
Suppleant 2:
Ebba Anker tlf: 3136 8264....ebbaanker@gmail.com

Redaktør: Flemming Jappsen – Holtebakken 49 -2990 Nivå

Tlf.: 5124 5338 – fl.jappsen@gmail.com

Layout/grafik: Jens Erik. Christiansen – Åtoften 131, 2990 Nivå

Tlf.: 4914 0397 – jensec2990@gmail.com

Tryk: 500 eksemplarer, ISSN:1904-853X

Deadline for næste udgave af medlemsbladet er 1. juni 2021.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

Vi er her endnu!

Ja, sådan følte jeg det nødvendigt at skrive til jer medlemmer i det sidste nummer af Rytterskolen i 2020. Og dette gælder desværre fortsat. Vi havde håbet på at kunne begynde næsten normalt fra slutningen af februar, men det forbliver blot en ønskedrøm. Corona-mareridtet er endnu ikke slut, og vi kan kun afvente tingenes gang. Men vi håber på, at vi i hvert fald kan begynde så nogenlunde normalt fra august eller september. Dog kan vi pga. usikkerheden endnu slet ikke præsentere et program for 2021.

Sammen med medlemsbladet har I fået en kontingentopkrævning for 2021. Den lyder på 50% reduktion i det normale kontingent. Det vedtog vi på "hjemme-generalforsamlingen" i oktober 2020. Og resultatet af valget til bestyrelsen på denne generalforsamling ses på modstående side.

Generalforsamlingen 2021 planlægger vi til at kunne afholdes i slutningen af oktober. Og denne gang kan vi forhåbentlig atter mødes i Egedal Kirkes foredragssal.

Vi ved lige nu ikke, hvor meget der bliver lukket op for aktiviteterne i foreningslivet efter påske. Men vi vil naturligvis søge at udnytte alle muligheder, når der er skabt klarhed herover. Gives der mulighed for at afholde et eller flere arrangementer før sommerferien, vil vi naturligvis gribe chancen.

Med venlig lokalhistorisk hilsen
Niels Storgaard Simonsen
Formand

Forsidefoto:

1. april 1976 overrakte daværende formand for Børne- og Kulturudvalget, Bendt Ole Abildstrøm, nøglen til Rytterskolen i Avderød til den første formand for Karlebo Lokalhistoriske Forening, Bente Dam-Mikkelsen (nu Gundestrup). Foreningen fik stillet Rytterskolen til rådighed til brug for opbygningen af et lokalhistorisk museum, der kom til at hedde Karlebo Museum.

Næsten 45 år senere kunne den sjette formand for foreningen, Niels Storgaard Simonsen, forleden give nøglen tilbage til kommunen. Denne gang var det byrådets repræsentant, byrådsmedlem Hanne Berg, der som formand for museets nye bestyrelse, der modtog nøglen. Hun skal imidlertid ikke selv være daglig leder af museet, således som formændene hidtil har været. Museets bestyrelse udgør nu alene den overordnede ledelse, idet byrådet på sit møde den 29. juni 2020 ansatte cand.mag. Tora Ribers som museumsleder. Det er Tora Ribers i baggrunden.

De kongelige montrer.

Af fhv. museumsleder Niels Storgaard Simonsen

Engang i august 2020 ringede min telefon. Det var et opkald fra en ansat på Fredensborg Slot, der spurgte mig, om museet var interesseret i nogle udstillingsmontrer? - Sagen var den, at de montrer, der på slottet havde været brugt til udstilling af H.K. Prins Henriks store samling af jadefigurer, nu var tomme. Samlingen var blevet solgt på auktion, og der var ikke længere brug for montrerne.

H.M. Dronningen havde først ladet forhøre på Amalienborg Museet, om man her var interesseret? Da dette ikke var tilfældet lod Dronningen nu tilbuddet gå videre til Fredensborg Museum. Og ja - dette tilbud kunne jeg da ikke uden videre lade gå fra mig. Men først måtte jeg dog lige besigtige montrerne på slottet. Der var tale om otte specielt fremstillede montrer med tilhørende og ligeledes specielt fremstillede borde. Alle montrer var med indbygget belysning.

Jeg sagde ja til det fornemme tilbud, og mandag den 2. november afhentede Fredensborg Vognmandsforretning den kostbare last på slottet og kørte montrerne til deres nye hjem på Fredensborg Museum. Her står de nu og ser smukke ud. Deres første opgave er at rumme en del af museets kommende særudstilling om børneliv.

Husker du tidslinien, der forsvandt?

Tekst og foto: Niels Storgaard Simonsen

For 34 år siden var der på Niverødskolen (senere Niverødgårdskolen) nogle unge lærere, der som led i historieundervisningen lavede et historieprojekt sammen med eleverne i skolens 9.a. Projektet gik ud på, at eleverne på Kystbanestien fra Kokkedal til Nivå tegnede en lang række tværgående striber, hvor der ved hver stribe var anført et årstal eller en tidsperiode, samt hvad der skete historisk dengang. Projektet kaldte man en tidslinie og den strakte sig over 2.600 m.

Tidslinjen begyndte, hvor banestien i Kokkedal krydses af stien fra Holmegårdscentret. Og den endte i Nivå, der hvor banestien går ud i den gamle Niverødvej, lige før denne går under jernbaneviadukten. Bortset fra skiltet i Kokkedal er der i dag intet tilbage af tidslinien, der for længst er forsvundet under nye lag asfalt.

Vi synes, det kunne være sjovt, hvis der blandt vore medlemmer, eller blot venner eller bekendte til dem, fandtes nogle, der var elever dengang og som var med til at føre projektet ud i livet? Hvis dette er tilfældet, så send en mail til Rytterskolens redaktør og fortæl herom.

Theodor Anderssons erindringer 2.

Alfred Theodor Andersson blev født i august 1884. Faren stammede fra Sverige og var forvalter på Nivaagaard. Moren, der kom fra Niverød, døde kort efter sønnens fødsel. Han havde en lidt ældre bror, Lauritz.

I 1965, da han var over 80 år gammel, begyndte han at skrive sine erindringer. De overgik til hans barnebarn, Jørgen Reng, der renskrev dem og i 1984 afleverede dem til Nivaagaard godsarkiv, hvorfra de venligst er stillet til rådighed for 'Rytterskolen'.

1. del, der blev bragt i forrige nummer af 'Rytterskolen', omhandler især hans tid som omvandrende tømrersvend i Europa.

Han endte i Napoli, hvor han modtog et brev fra sin bror. Denne bad ham om at komme til Norrköping i Sverige og hjælpe med at bygge et nyt teglværk. Samtidig besluttede han at skifte erhverv og blive teglværksmand som faren og broren. Med økonomisk hjælp til rejsen fra det danske konsulat i Napoli kom han til Norrköping.

2. del, omhandler hans oplæring til og virke som teglværksmand.

Inddelingen i afsnit med overskrifter er foretaget af mig.

Jens Erik Christiansen.

I Norrköping.

Min broder satte mig til at tegne tagkonstruktionen over ovnbygningen og maskinhuset. Da jeg var færdig med tegningerne, tog jeg arbejdet i entreprise, og det lykkedes godt.

Midt i juli var der udstilling i Norrköping, og vor fader kom derop for at se udstillingen, men også for at se, hvad hans drenge havde lavet.

Her spurgte min fader mig, hvad jeg ville tage mig til.

- Jeg vil være teglværksmand. –

- Godt. Men så forlanger jeg, at du rejser til Tyskland og uddanner dig på store teglværker og går på en teglværksskole, og jeg betaler. –

Dette tilbud tog jeg selvfølgelig imod med glæde.

På teglværk i Pommern.

Min broder skaffede mig plads på et teglværk, hvor han selv havde været som elev. Det lå ved Stargard i Pommern (øst for Berlin og lidt syd for Frankfurt, i dag ligger det i Polen).

Hertil kom jeg i de første dage af august 1905. Der var 100 polske arbejdere, mænd og kvinder, så der var noget at rive i.

Ejeren, der hed Jensen, var dansker. Han var en meget dygtig mand, men

meget hård. Der var en forvalter, men da jeg havde været der en måned, blev han en aften slået ned af nogle polakker og måtte holde sengen i 14 dage. I den tid var jeg forvalter.

På international teglværksskole.

Jeg havde meldt mig til optagelse på Den Internationale Teglværksskole i Lauban i Schlesien, og her begyndte jeg 1. oktober. Vi var 50 elever. Jeg alene fra Skandinavien, og 30 tyskere. Resten var fra Holland, Belgien og Frankrig. En russer og en afrikaner. En køn samling, men alle kunne tale nogenlunde tysk.

Skoletiden var fra 8 til 12 og fra 2 til 4. Det var svært for mig at følge med i diktat. Nok kunne jeg tale tysk, men at skrive så hurtigt, som der blev dikteret, havde jeg svært ved. Jeg fulgte med så godt jeg kunne, og så om aftenen skrev jeg det om efter en tyskers bog. Men dette var også besværligt, da han skrev med gotiske bogstaver, men efter jul kunne jeg følge med.

Ofte blev vi transporteret ud til nærliggende teglværker og blev undervist der. Der var et stort laboratorium, hvor vi analyserede forskellige lersorter. På tegnestuen tegnede vi hele anlæg og lærte at beregne hver enkelt del. Vi lærte godt.

Den første april forlod jeg skolen og rejste til Schwenningen i Würtenberg på en stor tagstensfabrik.

Da april måned var gået, syntes jeg, det kunne være dejligt at få en stilling, så jeg kunne tjene lidt penge. Jeg satte en annonce i det tyske fagtidsskrift og lagde billet ind på alle de pladser, der var annonceret i bladet, lige fra elev til direktørstillinger. Intet svar kom.

Teglmester i Østrig.

Endelig en dag kom der et telegram fra Østrig, om jeg ville sende mine anbefalinger, da de havde brug for en teglmester til deres isoleret beliggende teglværk. Kun få dage efter kom et telegram: *Antaget – kom straks.*

Jeg rejste så hurtigt som muligt til Salzburg, gik derfra til byen Itzling, hvor direktøren boede på det store teglværk. Det var kun 10 km. Jeg traf ham på kontoret og blev budt hjertelig velkommen.

Vi beså det store teglværk og snakkede om sagerne. Derefter gik vi hen på et lille hotel, hvor jeg skulle bo om natten.

Vi spiste tykke varme pølser med kartoffelsalat og drak flere krus øl. Nu kom værten til, han var en god ven af direktøren, og det blev til mange krus øl.

Næste morgen gik vi ud til det teglværk, hvor jeg skulle være. Teglværket hed Ziegelei Berg, og det blev kun drevet om sommeren med italiensk arbejdskraft, ca. 100 mand. De boede i en stor barak og fik fuld kost, som bestod af varm majsgrød.

Der var en aufseher (*arbejdsformand. jec*), som kunne tale tysk. Ham

måtte jeg gå med det meste af dagen. Der lå et lille hus ved siden af teglværket. Det bestod af to rum; det ene var et stort kontor, det andet var mit soveværelse.

Da direktøren havde forklaret mig alt, gik vi fra teglværket ned i dalen, hvor der lå en restauration, og her gav han spiegeleier med skinke og et par store glas øl.

I gang med arbejdet.

Så begyndte mit arbejde som teglmester. Direktøren ville komme hver lørdag med penge til lønninger, og var der noget særligt, kunne jeg bare ringe.

Den eneste tysker, der var på teglværket, var maskinmesteren, og ham blev jeg snart fortrolig med. Han lagde ikke skjul på, at det var en rigtig røverhule, jeg var havnet i. Min forgænger var løbet fra pladsen. Han sagde også, at jeg skulle passe på aufseheren. Jeg lovede mig selv at holde ud. Jeg skulle vise dem.

Problemer med aufseheren.

Arbejdet gik rigtig godt, dog varede det ikke længe, før jeg opdagede, at de ordrer, jeg gav ham, ikke blev udført, som jeg havde sagt. Derfor passede jeg på ham.

Så kom dagen, hvor jeg opdagede, at mine ordrer slet ikke blev udført. Derfor bad jeg ham komme ind på kontoret. Her skældte jeg ham godt ud og meddelte ham, at her var det mig, der bestemte, og ville han ikke rette sig efter det, så kunne han bare gå og melde sig til direktøren.

Arbejdet igen i rolig gænge.

Jeg skal love for, at han blev lille. Arbejdet gik nu rigtig godt. Om aftenen gik jeg ned til restaurationen i dalen. Her spiste jeg og tog sommetider et par store klemmer med, så jeg havde frokost til næste dag. Men dette blev for dyrt i længden, så jeg bad maskinmesteren om at koge lidt mere vand, end han slev skulle bruge, og så lavede jeg selv morgenmad og frokost. Øl, pølser og brød købte jeg i marketenderiet. Alt gik godt.

Om lørdagen kom direktøren med lønningerne, og når udbetalingerne var gjort, gik vi ned til restaurationen, og her var der liv og glade dage. Hver lørdag og søndag aften strømmede folk til fra omegnen for at få et par glas øl og danse. Jeg dansede meget, for de unge piger ville gerne danse med ham danskeren.

Angrebet af arbejderne.

I august og september havde vi meget travlt med stenleverancer til Salzburg. Direktøren sendte hestevogne op og gav mig ordre til, at vognene skulle læsses hurtigt, og at de ikke måtte holde mere end højst nødvendigt. Og med disse kuske blev jeg snart uvenner. De ville jo trække tiden ud. Jeg opdagede, at aufseheren skaffede dem øl fra marketenderiet, og nu

blev det galt. Havde maskinmesteren ikke været den han var, var jeg sikkert blevet slået fordærvet. Men alt endte godt indtil midten af september.

En aften jeg var gået i seng, vågnede jeg ved, at det puslede udenfor mit vindue. Da jeg så op, så jeg nogle ansigter kigge ind til mig. Jeg op af sengen, men så forsvandt de, men bankede straks efter på kontordøren, som var godt låset. Så forsvandt de, og jeg gik i seng.

Jeg var ikke faldet i søvn, før stenene raslede gennem vinduet imod væggen og faldt ned i sengen, hvor jeg lå.

Næste morgen ringede jeg til direktøren og bad ham komme op til mig. Jeg sagde til ham, at nu var det slut, jeg ville rejse. Han forstod mig godt, men var ikke spor forbavset. Han fortalte mig, at der for en uge siden var gået en revolverkugle gennem ruden på hans kontor.

Farvel til Ziegelei Berg.

Jeg pakkede min ransel, der var ikke meget at pakke. Så forlod vi begge teglværket og gik ned til restaurationen og fik her et par store glas øl.

Da vi kom hjem på hovedkontoret, fik jeg min løn for hele måneden og en meget fin anbefaling.

Jeg havde fået plads til første oktober på Tysklands fineste lervarefabrik, ALAUNWERK bei Frankfurt a. d. Oder. Her skulle jeg betale 100 mk. pr. måned for at få lov til at gå og se på.

14 dages ferie.

Jeg havde nu 14 dage, hvor jeg kunne holde lidt ferie. Jeg gik til Salzburg, blev der om natten og beså den yndige by.

Jeg ville nu gå til München i de dejlige omgivelser. Da jeg kom over grænsen, kom jeg til byen Berchtesgaden, og en vejviser viste ned til Königssee, og her gik jeg ned. Aldrig har jeg set noget så smukt. Her blev jeg nogle dage, roede på søen og dasede. Derefter gik jeg ad den smukke vej til München og beså byen rigtig et par dage.

Derefter tog jeg på fjerde klasse med toget til Lauban og besøgte nogle venner. Dagen derpå gik rejsen til Berlin, hvor jeg besøgte min broders familie samt min gamle ven Sparvath.

På lervarefabrikken.

Nu måtte jeg vende næsen mod Frankfurt a. d. Oder og søge logi. Den første oktober meldte jeg mig på kontoret på den fine, store lervarefabrik, og det var virkelig en stor fabrik. Produktionen var 20 millioner enheder, alt i rødt, men der fandtes ikke rødler. Alle varer blev lavet af gult ler og farvet til rødt eller sort. Produktionen var mest tagsten og Verblender (*murudsmykning? jec.*), og alt muligt, der kunne laves i ler. Jeg lærte meget her, som jeg siden hen har haft brug for.

Hjem til Nivå.

Til jul rejste jeg hjem til Nivå, for

Königsee

første gang i 4 år. Det var en bevæget juleaften. Min broder og Martha *(broderens kone jec)* var også hjemme, og jeg måtte fortælle om min rejse. Min broder oversatte mine anbefalinger for min fader, og han var godt tilfreds. Men da jeg fortalte om mine oplevelser på min vandring på de tyske veje, syntes han det var for galt. Jeg burde have skrevet hjem efter penge. Han forstod jo ikke dette at gå på valsen. Men dengang var en håndværker ikke respekteret, hvis han ikke havde gået på valsen og været ude i verden og set sig om og lært noget nyt.

Hvor er det sørgeligt, at ungdommen nu om stunder og ej heller i de sidste 20 á 30 år ikke har kunnet rejse ud og lære andre skikke og folk at kende. Jeg har selv været yderst glad og taknemmelig for disse vandringsår, og hvor har jeg dog lært meget.

På besøg på Ziegelei Berg.

Femogtyve år efter mine valseår kørte jeg i bil med min kone og datter ned gennem Tyskland og Schweiz og beså de steder, hvor jeg havde gået. Var også i Salzburg og Itzling og beså det gamle Ziegelei Berg. Der stod kun kontorbygningen tilbage, alt det andet var revet ned.

Vi kørte ned til restaurationen, hvor

vi spiste middag. Jeg spurgte servitricen om den gamle ejer levede endnu?

- Ja, i bedste velgående. –

- Må jeg hilse på ham? –

Han kom, og jeg spurgte ham, om han kunne kende mig. Han stod længe og så på mig – så sagde han:

- Danskeren på Ziegelei Berg. Ham har vi ikke glemt. –

Jeg må jo have gjort indtryk på dem.

Til Ilbro ved Hjørring.

Fra jul til april gik jeg hjemme hos min fader, men jeg skulle nu søge plads. En dag kom min gode gamle ven, ingeniør Alfred Olsen, og fortalte, at han skulle skaffe en dygtig ung mand, der skulle forestå opførelsen af et nyt teglværk i Jylland. Jeg skulle sende mine anbefalinger til en konsul Nielsen i Hadsund, som skulle levere tegningerne. Få dage efter fik jeg brev. Jeg var antaget som teglmester til Ilbro Teglværk, som skulle bygges.

Jeg skulle træffe ham på et hotel i Hjørring en bestem dag. Jeg rejste. Konsulen kom ikke.

Næste dag vandrede jeg ud til Ilbro, så mig om og traf en mand, der gik og såede på en mark. Jeg spurgte ham, om det var her, det nye teglværk skulle bygges.

- Jo, det var det da. -

- Jeg er den nye teglmester. -

- Er du det? Jeg ved da ikke noget om, at vi skal have nogen teglmester.

Jeg viste ham brevet fra konsulen. Det kunne han ikke forstå, for han var selv med i bestyrelsen.

- Men gå nu med hjem, så kan vi snakke om sagerne. –

Efter aftensmaden kørte vi til formanden for bestyrelsen, en dansk-amerikaner – en herlig mand. Han havde hørt lidt om det, men i næste uge skulle der være generalforsamling, og så skulle det nok klare sig.

Der var 15 mand, der havde dannet et interessentskab med et indskud på 1.000 kr. Resten af kapitalen var lånt i banken. Én for alle, og alle for én.

Antaget som teglmester.

Til generalforsamlingen kom konsulen. Jeg blev antaget, fik udleveret tegningerne og skulle straks gå i gang med byggeriet. Der kom snart gang i sprøjten.

Konsulen skulle levere maskinerne, men da de kom, viste det sig at være noget oldnordisk noget, som man ikke kunne stille op på et nyt teglværk. Jeg kaldte bestyrelsen sammen og forklarede dem sagen. De forstod alle, at konsulen ikke var den, han havde givet sig ud for. Maskinerne blev sendt tilbage, og konsulen fik besked om ikke at komme mere.

Interessent i teglværket.

Ved aftensmaden hos den bonde, hvor jeg boede, sagde formanden, at de var glade for at have mig, for jeg var jo en ung 'køvenhavner' *(T.A. var på det tidspunkt 23 år. jec),* så de ville

være glade for, om jeg blev interessent i teglværket.

Der var en interessent i Hjørring, som gerne ville trække sig tilbage, og den andel kunne jeg købe. Jeg skrev til min fader om at låne mig pengene. Han gjorde vrøvl, men jeg fik pengene, og en dag mødte formanden og jeg op i banken, hvor jeg satte mit navn på dokumentet – Én for alle, og alle for én. - Det kunne jeg nemt gøre, for jeg ejede intet.

Da teglværket var bygget, blev der bygget en lille villa til mig. Jeg fik en husbestyrerinde til en løn af 40 kr. om måneden og 40 kr. i husholdningspenge.

Jeg var blevet gode venner med alle interessenterne og havde en dejlig tid på Ilbro. Jeg var der i 3 år. Men i længden blev det for lille for mig; jeg ville have noget større at rive i.

Til Karlebo Teglværk.

Grosserer Rudolf Petersen var kommet til min fader og spurgt efter mig. Han havde købt Karlebo Teglværk *(lå i Niverød jec)* og ville have mig derop. Jeg var der i 3 år. Da solgte han teglværket til Frederiksholm Teglværker, og jeg fulgte med i købet.

Igen til Sverige.

Min broder, Lauritz, kom hjem til Nivå og fortalte om det store teglværk, han havde bygget på Torø i Sverige *(syd for Stockholm jec)*, og som var ved at være færdig, men ejerne – de var to – var blevet uenige, og den ene havde overtaget teglværket. Han tilbød Lauritz at forpagte værket. Lauritz ville have mig med i det. Vi skulle danne et aktieselskab, så der ikke var så meget at tabe. Både fader og jeg stolede på ham, og fader ville låne os hver 10.000 kr.

Jeg slog til, og i april 1915 rejste jeg til Torø, som er en stor ø, 2 mil lang og 1 mil bred. Teglværket lå på den ene side af øen og villa Solvig på den anden side. Der hørte til teglværket 7.000 td. land skov og 40 td. land agerjord.

Jeg skulle drive virksomheden på Torø. Min broder boede i Stockholm, og han skulle forestå salget, men det kunne han da ikke gøre uden at have et stort flot kontor med en kontordame. Min broder lånte penge, hvor han kunne. Det var midt under krigen og alt lå stille i Sverige. Vi måtte købe en lille bugserbåd og en stor pram.

Vi solgte mange tagsten til København og nogle ladninger til Finland. Gælden voksede, og regnskaberne fik jeg sjældent at se. Min broder ville igen til Nivå og låne flere penge, men da sagde jeg stop.

Tilbage til Nivå.

Jeg søgte stilling som disponent i Mälardalens Tegelbruk A/S og kunne få pladsen. Så fik jeg brev fra fader, at han var træt og ville trække sig tilbage, og at godsejeren *(Johannes Hage jec)* tænkte på at forpagte teglværket

til en mand i København.

Jeg tog natekspressen til Nivå og sagde til fader, at når han havde været hos godsejeren i 46 år og havde to sønner, der var teglværksmænd, så var det rimeligt, at fader fik forpagtningen og ikke en fremmed mand.

Far og jeg talte længe om sagen og blev enige om at forelægge godsejeren sagen sådan, at fader og jeg forpagtede teglværket på samme vilkår som den fremmede mand. Forpagtningen lød på 40.000 kr. pr. år. Godsejeren sagde straks ja og mente, det var en udmærket løsning.

Jeg rejste til Torø igen for at afvikle alt, Nogle dage efter skrev fader, at kontrakten skulle lyde på 20 år, men fader ville ikke gå med til mere end 10 år. Hvad skulle jeg nu gøre? De to gamle var lige stejle. Jeg tog igen natekspressen til Nivå. Min fader ville ikke gå med til 20 år, og så mente godsejeren, der ikke var mere at tale om.

Godsejeren gik hjem, men kom igen om aftenen og sagde, at han havde tænkt sagen igennem og ville fremføre et tilbud: jeg kom hjem og afløste min fader. Jeg skulle drive teglværket, og fader skulle hjælpe til på kontoret. Så behøvede vi ingen kontordame.

Den 1. marts 1919 kom jeg til Nivå. I 1921 døde min fader. Godsejeren og

Theodor Andersson i sit kontor på Nivaagaard.

Fredensborg Arkiverne

jeg arbejdede godt sammen.

Det gik dårligt på gården, og den havde givet stort underskud i mange år, og godsejeren var ked af det. En dag kom han til mig og sagde, at han havde sagt forvalteren op, og han bad mig også lede gården.

Mærkeligt! Det første år gav gården i stedet for underskud et overskud på 20.000 kr.

I 1923 døde godsejeren. Bestyrelsen for Den Hageske Stiftelse ansatte mig som inspektør for stiftelsens ejendomme. Jeg var der i 33 år, men holdt op i 1952 grundet sygdom.

***

Theodor Anderson døde den 8. oktober 1969 i Hørsholm og blev begravet på Nivå Kirkegård..

Supplement.

Det kan undre, hvor lidt Andersson skriver om sin familie og om sine 33 år som leder på Nivaagaard. Men om det sidste kan man finde noget i det hæfte, han skrev og udgav i 1962:'**Lidt historie om Nivå, dens befolkning og virksomhedernes tilblivelse.'** Heri fortæller han om sin tid sammen med godsejer Johannes Hage. Det væsentligste er gengivet nedenstående.

Da jeg i 1919 kom til Nivå, var teglværket meget gammeldags og mindre rentabelt. Jeg begyndte derfor straks at tegne og kalkulere med en modernisering for øje, men min far kunne ikke tænke sig nogen forandring, og jeg måtte love ham ikke at tale med godsejeren om mine planer.

Om efteråret rejste min far til Sverige i 4 dage, og godsejeren kom som sædvanlig ned på kontoret. Vi satte os på en bænk udenfor og gav os til at drøfte bedriften. Så kunne jeg ikke dy mig længere og udtalte, at en ombygning af værket ville koste ca. 60.000 kr. Jeg fik nok knap talt færdig, før godsejeren hurtigt rejste sig og nærmest løb hjem. Jeg blev helt forskrækket og tænkte: *"Så, nu er det sket med dig!"* Humøret var under nul.

Men om eftermiddagen kom godsejeren tilbage, og vi satte os atter på bænken og talte sammen. Pludselig spurgte godsejeren: *"Sig mig, hvad var det, De talte om i formiddags angående denne modernisering?"* Jeg kom så frem med mine tegninger og forklarede ham, at een stor maskine burde sættes ind i stedet for de fire gamle og en lang transportør installeres rundt om på teglvær-

ket; ved disse foranstaltninger kunne der spares 15 á 20 mand, og alt kunne gøres for den omtalte sum.

"Godt", sagde godsejeren, *"men så begynder vi to med det samme at rive noget ned inden Deres far kommer hjem, for ellers får vi ikke lov til det."* Vi fik fat i nogle mænd, og en gammel lade - der lå i vejen for det nye, der skulle laves - blev væltet.

Den aften kom tjeneren ned til mig med 6 flasker rødvin og en stor kasse cigarer samt et brev, hvori der kun stod "Tak".

Det første år, vi kørte med det nye anlæg, gav værket et meget stort overskud, og alt det nye var betalt. Næste år anlagdes en tovbane til tipvognene, der skulle køre leret fra den nye lergrav vest for Strandvejen, under denne, og hen til teglværket.

(...)

Johannes Hage og min far var særdeles gode venner. Der var ingen hemmeligheder dem imellem. Det var en fast regel, at far hver onsdag og søndag spise middag hos godsejeren, og bagefter blev der spillet billard og derefter whist.

Hver dag kom godsejeren ned på kontoret og hentede far, og så gik de

Tovbanen fra teglværket til lergraven fotograferet fra Gl. Strandvej.

Fredensborg Arkiverne.

to med hinanden under armen ud at spadsere. Da jeg i 1919 blev kaldt hjem, sagde godsejeren til mig, at han helst så, at jeg gjorde min far selskab hver onsdag og søndag til middagen. Jeg vil indrømme, at jeg i begyndelsen slet ikke var glad for dette. Men efterhånden blev det virkelig til stor glæde for mig, og efter min fars død i 1921, hvor jeg sad alene med godsejeren ved petroleumslampens svage, men herlige lys, gik det rigtig op for mig, hvor stor en mand godsejer Hage var.

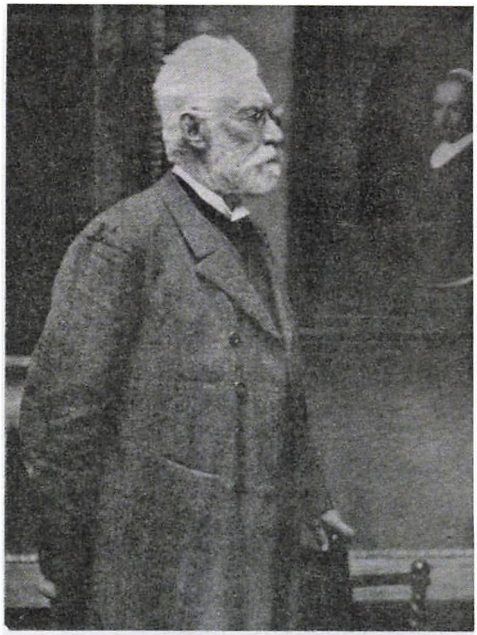
Det sidste år han levede og enten sad i sin rullestol eller lå i sin seng, sad hans sekretær, frøken Brasch, og jeg på hver sin side af ham og spiste middag. Derefter kom kortene frem. Når han blev træt, bad han mig ofte, om jeg ville læse højt for ham af "Landmandsliv". Ofte lukkede han øjnene, og så troede jeg, han sov, men holdt jeg op med at læse, lukkede han straks øjnene op og bad mig gå videre med læsningen.

Min fars død tog meget på ham, og i lange tider talte han ikke om an-

Theodor Andersson bevarede kontakten til sin tidligere arbejdsplads.
Her er han fotograferet til en sommerfest på Nivaagaard o. 1960.
Fra venstre: 1. K. Carsten Pedersen, der afløste Theodor Andersson, men nu med titlen administrerende direktør. 2. Olga Andersson, 3. Edde Carsten Pedersen, 4. Theodor Andersson, 5. Agnhild Olsen, 6. Carl Olsen, der, som selvstændig vognmand i Nivå 1930-78, kørte produkter fra teglværket ud til kunderne.

Fredensborg Arkiverne.

Godsejer Johannes Hage.

det; han kunne ikke forstå det. Efter fars død kom godsejer Hage stadig ned på kontoret om formiddagen, så tog han mig under armen, og vi spadserede ud til søen eller de gamle lergrave. En dag vi gik der, standsede han pludselig og udbrød: *"Men se dog, Deres fars træ er knækket og faldet omkuld!"* Jeg fik da følgende historie at høre: *"For mange år siden gik Deres far og jeg her. Vi mødte da gartneren med to små grantræer under armen. Dem ville han plante oppe i parken, men jeg sagde til Deres far - nu tager vi to hver sit grantræ, planter dem her og kan så se, hvis der bliver størst. Disse to træer blev store - men nu er Deres fars træ altså ikke mere!"*

Det år godsejer Hage døde, gik hans eget træ ud.

(...)

Det har været en mærkelig tid, vor generation har oplevet: Tænk på de første cykler, der fremkom. Elektrisk kraft og lys, telefon, jernbane, flyvemaskiner, radio, fjernsyn og ikke at forglemme - bilerne. Vi har også oplevet to verdenskrige.

Når godsejer Hage og jeg gik i park og skov, sagde han ofte: *"Husk på, at et stort træ kan fældes med nogle få øksehug, men et nyplantet træ er mange år om at vokse sig stort."*

***

Theodor Andersson var medlem af Karlebo Sogneråd fra 1933 til 1937.

Fra museets første særudstilling i 2000 om Anton Benkjers 29 år på Nivaagaard Teglværk.

Andre tider - andre problemer!

Af Jens Erik Christiansen

I ugeskriftet **Politivennen**, hæfte 24 fra 1804, kunne man læse følgende indlæg, der er skrevet af skriftets grundlægger og redaktør Klaus Henrik Seidelin.

Om Svins Oprodning paa Landevejen imellem Nyrop og Niverød.

Med skjønsom Velbehag erkiendes, af hver Dansk Borger, den Omhu, Landets vise Regjering drager for de Rejsendes Bekvemmelighed, ved Landevejenes aarlig Istandsættelse og Forbedring. Men højst ubehageligt er det, naar Øjet møder Uordener, der hindre Arbejdets Hensigt. En saadan kan jeg derfor ikke undlade at gjøre opmærksom paa. Det Stykke af Helsingørs Vej fra Nyerup til Niverød, der nylig var sat i den ønskeligste Stand, er siden Kornhøsten daglig blevet hjemsøgt af hele Svineflokke, som ved Rodning tilføje Vejen paa begge Sider betydelig Skade, hermed tilintetgjøres jo det paa samme anvendte møjsommelige Arbejde og store Bekostning, og – Regjeringens Hensigt tabes – de oprodede med Huller og Ujævnheder opfyldte Rabatter, ville ved indfaldende Regn ikke længe kunne give de Rejsende den behagelige, jævne og magelige Fart, som er Regjeringens Øjemed og de Rejsendes Ønske.

Maaske kunde denne Uorden hæves, naar det blev paalagt alle Gaardmænd at holde det Stykke af Vejen istand, som grændser til deres Jord; dette vil vorde Aarsag til, at de holde deres egne Svin hjemme, og gjøre dem paapasselige at optage andres, for hvilke de skulde hæve Optagelsespenge; ønskeligt var det tillige, om Ejeren af saadanne Svin tilpligtedes at istandsætte Vejen, som hans Svin havde beskadiget.

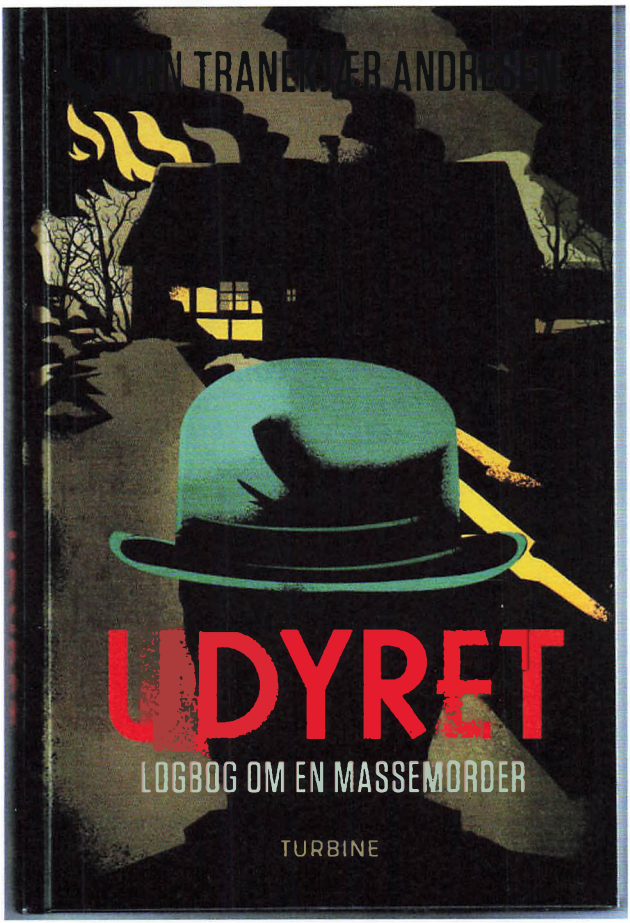
UDYRET.

Logbog om en massemorder.

I nr. 4 fra 2014 bragtes i "Rytterskolen" en artikel om en mordbrand, der fandt sted i 1934 i Skørbæk i udkanten af Stasevang. De dræbte var ægteparret Laura og Jens Chr. Jensen

Morderen, Carl Wagner fra Grønnegade, blev anholdt et par måneder efter forbrydelsen. Og det kom nu frem , at han stod bag yderligere to mord. Frederiksborg Amts Tidende skrev i forbindelse med hans tilståelser: "Carl Wagner aflægger Tilståelser, der viser ham som et Udyr af forfærdende Gru!"

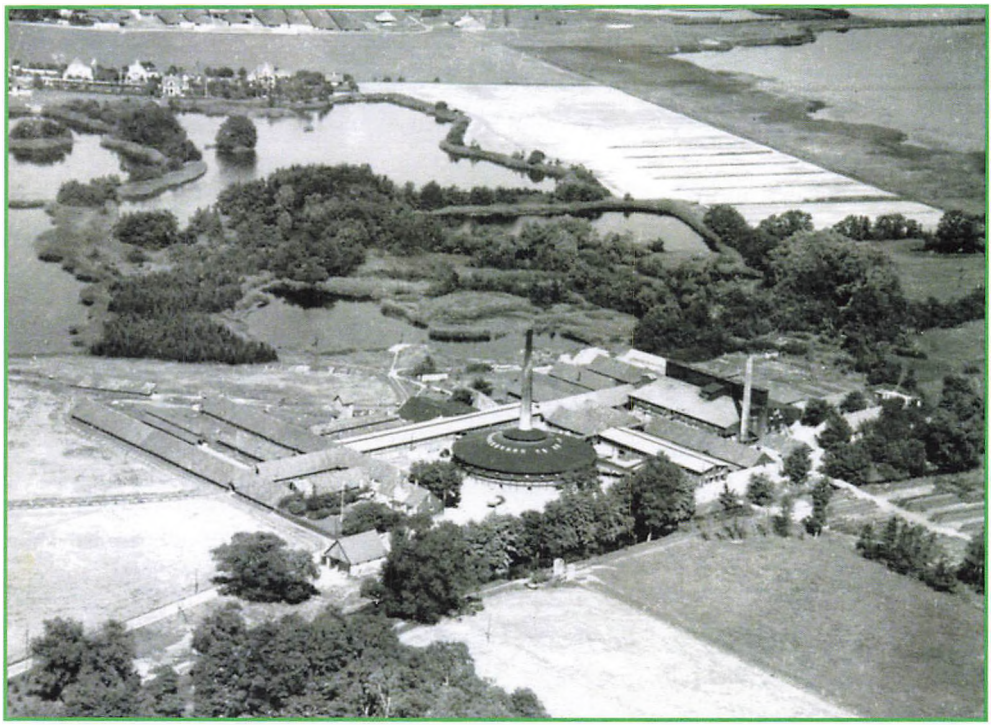
Nu er der udkommet en hel bog om ham, hvor vi følger ham fra fødsel til død. Bogen bygger i høj grad på politirapporter, retsdokumenter og avisartikler om hans ugerninger. Forfatteren forbinder de enkelte begivenheder med en opdigtet dagbog fra en af hans søstre, men derved går noget af autenticiteten tabt efter min mening.

Carl Wagner var, hvad jeg vil betegne som en stjernepsykopat og et kynisk sexmonster.

Bogen er ikke for sarte sjæle, da meget er stærkt ubehageligt at læse om. Dens sorte indbinding passer udmærket til indholdet.

Jens Erik Christiansen.

Nivaagaard Teglværk o. 1938 med ringovnen i midten.
Bagved ses de vandfyldte lergrave og øverst til højre Øresund.

Fredensborg Arkiverne.